

BAKALÁŘSKÁ PRÁCE

Šikana na středních odborných školách

Bullying at Secondary School

STUDIJNÍ PROGRAM

Specializace v pedagogice

STUDIJNÍ OBOR

Učitelství praktického vyučování a obd. výcviku

VEDOUcí PRÁCE

doc. PhDr. Dana Dobrovská, CSc.

GUTWALD

JAN

2019

I. OSOBNÍ A STUDIJNÍ ÚDAJE

Příjmení:	<u>Gutwald</u>	Jméno:	<u>Jan</u>	Osobní číslo:	<u>469268</u>
Fakulta/ústav:	<u>Masarykův ústav vyšších studií (MÚVS)</u>				
Zadávací katedra/ústav:	<u>Oddělení pedagogických a psychologických studií</u>				
Studijní program:	<u>Specializace v pedagogice (B7507)</u>				
Studijní obor:	<u>Učitelství praktického vyučování a odborného výcviku (7507R056)</u>				

II. ÚDAJE K BAKALÁŘSKÉ PRÁCI

Název bakalářské práce:
Šikana na středních odborných školách

Název bakalářské práce anglicky:
Bullying at Secondary School

Pokyny pro vypracování:

Cílem bakalářské práce je popsat a analyzovat problematiku středoškolské šikany a prostřednictvím empirického šetření zjistit konkrétní situaci na střední odborné škole ve Středočeském kraji. Teoretická část prezentuje přehled současných poznatků tuzemské a zahraniční odborné literatury a také nejnovější tuzemské legislativy. Empirická část vychází z teoretických poznatků a prostřednictvím kvantitativně kvalitativní výzkumné sondy zjišťuje postoje žáků k tomuto negativnímu sociálnímu jevu. Výzkumné otázky a hypotézy jsou zaměřeny na konkretizaci nejčastějších forem šikany, frekvenci jejího výskytu a reakcí žáků na ni. Zajímá nás také, do jaké míry jsou žáci ochotni na projevy šikany reagovat a zda se eventuální šikana řeší s učiteli, případně s vedením školy.

Seznam doporučené literatury:

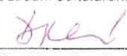
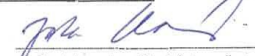

Jarošová, P., Kollerová, L. Psychologie školní šikany. Praha: Grada 2016, ISBN 978-80-247-2992-3.
Kolář, M. Nová cesta k léčbě šikany. Praha: Portál, 2011. ISBN 978-80-7367-871-5.
Mayrock, A. Jak přežít šikanování. Praha: Portál, 2016. ISBN 978-80-262-1006-1.
Vágnerová, K. Minimalizace šikany. Praha: Portál, 2011. ISBN 978-80-7367-912-5.

Jméno a pracoviště vedoucí(ho) bakalářské práce:
doc. PhDr. Dana Dobrovská, CSc.

Jméno a pracoviště konzultanta(ky) bakalářské práce:

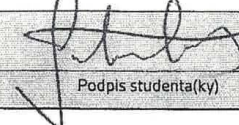
Datum zadání bakalářské práce: 3.12.2018 Termín odevzdání bakalářské práce: 2.5.2019

Platnost zadání bakalářské práce: 30.9.2020

 Podpis vedoucí(ho) práce
 Podpis vedoucí(ho) ústavu/katedry
 Podpis děkana(ky)

III. PŘEVZETÍ ZADÁNÍ

30.1.2019
Datum převzetí zadání

Podpis studenta(ky)

Gutwald, Jan. *Šikana na středních odborných školách*. Praha: ČVUT 2019. Baka-
lářská práce. České vysoké učení technické v Praze, Masarykův ústav vyšších
studíí.

**MASARYKŮV ÚSTAV
VYŠŠÍCH STUDIÍ
ČVUT V PRAZE**

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem svou bakalářskou práci vypracoval samostatně. Dále prohlašuji, že jsem všechny použité zdroje správně a úplně citoval a uvádím je v příloženém seznamu použité literatury.

Nemám závažný důvod proti zpřístupňování této závěrečné práce v souladu se zákonem č. 121/2000 Sb., o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) v platném znění.

V Praze dne: 20. 08. 2019

Podpis:

Poděkování

Rád bych poděkoval doc. PhDr. Daně Dobrovské, CSc. za cenné rady, trpělivost, vstřícnost, její motivaci při konzultacích a ochotu, které mi pomohly zkompletovat tuto bakalářskou práci. Dále chci poděkovat své rodině a blízkým za podporu během studia.

Abstrakt

Bakalářská práce se zabývá výskytem šikany na vybrané střední škole ve Středočeském kraji. Zajímaly nás nejčastější formy šikany, frekvence jejich výskytu, motivace k šikanování, postoje žáků k šikaně žáků i učitelů a možnosti prevence. Bakalářská práce má teoreticko-empirický charakter, ke zjištění výskytu šikany byla použita metoda dotazníku, který byl distribuován žákům dané školy.

Klíčová slova

šikana, kyberšikana, oběť, agresor, prevence

Abstract

Bachelor thesis focuses on bullying at a secondary technical school in Central Bohemia. We aimed our research at different forms of bullying, frequency of its occurrence, motivation to act in this way, attitudes of students towards bullying and possibilities of prevention. The thesis consists of the theoretical and empirical part where a quantitative method of questionnaire was used.

Keywords

bullying, cyberbullying, victim, aggressor, prevention

Obsah

Úvod	10
1 Šikana	13
1.1 Pojem šikana a její definice	13
1.2 Historie řešení problematiky ve světě	13
1.3 Historie řešení problematiky šikany v České republice	14
1.4 Fáze šikany	14
1.5 Formy šikany.....	15
1.6 Kyberšikana	16
1.7 Účastníci šikany	17
1.7.1 Osobnost agresora	18
1.7.2 Osobnost oběti a reakce rodičů.....	20
1.7.3 Obrana obětí proti šikaně	21
1.7.4 Jedinec přihlížející šikaně	22
1.8 Následky šikanování	22
2 Prevence šikany	24
2.1 Prevence v prostředí školy	24
2.2 Minimální preventivní program (MMP).....	25
2.3 Školní poradenské pracoviště.....	26
3 Legislativa vztahující se k problematice šikany ve škole	28
4 Souhrn teoretické části	30
5 Šikana na středních odborných školách	33
5.1 Cíle, výzkumné otázky, hypotézy	33
5.2 Metodologie, cílová skupina	34
5.3 Přehled a analýza získaných dat.....	35
5.4 Doporučení k řešení šikany	50

5.5	Shrnutí výsledků dotazníkového šetření	52
6	Závěr.....	54
7	Seznam použité literatury	56
	Seznam obrázků	59
	Seznam tabulek a grafů	60

Úvod

V současnosti se v řadě vyspělých zemí řeší v oblasti školství závažná společenská témata, k nimž patří např. zneužívání psychoaktivních látek, agresivní chování či sociální nepřizpůsobivost. Přítomnost rizikového a antisociálního chování na středních školách je dnes bohužel běžný, nikoliv výjimečný jev. Každá střední škola by však měla mít zájem o to, jak projevy rizikového chování redukovat prostřednictvím vhodných opatření, preventivních i represivních.

Šikanou se chápe jakékoliv ohrožování, zastrašování a ubližování „slabšímu“ jedinci agresorem. Druhů šikany je více, v odborné literatuře se např. rozlišuje šikana fyzická, slovní, psychická a v poslední době se věnuje pozornost také kyberšikaně. Různé formy šikany se rozšířily natolik, že v některých případech už nejsou šikanováni jen „slabší“ jedinci – v prostředí školy jsou to např. spolužáci, kteří se nějak odlišují, ale mohou být šikanováni i učitelé a další zaměstnanci školy, například školník nebo uklízečka. Za určitých okolností může šikanování přerůst až do forem trestné činnosti a v některých opravdu závažných případech dokonce může být čin identifikován jako organizovaný zločin. Důsledkem šikany může být i nevratné poškození zdraví šikanovaného, duševního i tělesného. Některé případy končí bohužel i smrtí.

Cílem předložené bakalářské práce, jež je teoreticko-empirické povahy, je popsat a analyzovat problematiku středoškolské šikany a prostřednictvím empirického šetření zjistit konkrétní situaci na střední odborné škole ve Středočeském kraji.

V teoretické části uvedu přehled současných poznatků tuzemské a zahraniční odborné literatury o šikaně a ocituji paragrafy nejnovější tuzemské legislativy vztahující se k dané problematice. Empirická část vychází z teoretických poznatků a prostřednictvím kvantitativní výzkumné sondy zjišťuje postoje žáků k tomuto negativnímu sociálnímu jevu. Výzkumné otázky a hypotézy jsou zaměřeny na konkretizaci nejčastějších forem šikany, frekvenci jejího výskytu a reakcí žáků na ni. Zajímalo mě také, do jaké míry jsou žáci ochotni na projevy

šikany reagovat, bránit agresivnímu chování a zda se eventuální šikana řeší s učiteli, případně s vedením školy.

TEORETICKÁ ČÁST

1 Šikana

1.1 Pojem šikana a její definice

Šikanování se dotýká stále většího počtu lidí a je velkým strašákem pro děti a jejich rodiče. Šikana může vypadat různě. Může se jednat o fyzické i psychické týrání, obtěžování, zesměšňování. S šikanou se lze setkat již od útlého věku. Může se vyskytovat v rodině, dále se s ní setkáváme ve všech typech školských zařízení, různých volnočasových aktivitách, v pozdějším věku v zaměstnání. Není výjimkou, že se šikana též objevuje mezi seniory. (Šmahaj, 2014)

Šikana je jakékoliv chování, které má vést k ubližování, obtěžování nebo zastrašování jednoho, či více jedinců. Agresor či agresoři útočí z různých důvodů, může se jednat o pomstu, nebo to dělají pro své potěšení. Výběr obětí může být náhodný, což znamená, že nelze říct, že někomu se to nemůže stát, nebo že se nás nemůže v určitém věku šikana týkat. (Říčan, 1995)

Odhalit šikanu bývá velice obtížné, ale to neznamená, že se ve škole nevyskytuje. Při sebemenším náznaku šikanování je potřeba ihned reagovat a podchytit tento problém již v zárodku. A tento úkol zpravidla bývá na třídním učiteli, který by měl znát své žáky nejlépe (Říčan, 1995).

„Pojem šikana má svůj etymologický původ ve francouzském slově „chicane“, což znamená zlomyslné obtěžování, týrání, zužování, pronásledování, byrokratické lpění na liteře předpisů.“ (Lovasová, 2006, str. 6)

„Šikana je nebezpečný sociálně patologický jev, při němž je omezována zejména osobní svoboda a svoboda rozhodování, je ponižována lidská důstojnost a čest, mnohdy je obětí ubližováno na zdraví či na majetku.“ (Lovasová, 2006, str. 6)

„Jeden nebo více žáků úmyslně, většinou opakovaně týrá a zotročuje spolužáka, či spolužáky a používá k tomu agresí a manipulaci.“ (Kolář, 2001, str. 27)

1.2 Historie řešení problematiky ve světě

Šikana je jev, který již bezpochyby vyskytuje velice dlouho. Jedním z prvních badatelů byl švédsko-norský psycholog Dan Olweus, který se od počátku 70. let zabýval problémem šikany a násilí ve školách po vědecké stránce. Po roce 1982, kdy tři norští studenti spáchali sebevraždu v důsledku brutální šikany, začal v Norsku boj proti šikaně ve školách. (Olweus Bullying Prevention Program. University of Colorado Boulder. Institute of Behavioral Science. [online] [cit. 19. 7. 2019])

Na konci 80. let se šikanou začali zabývat také v Německu, Velké Británii, Japonsku, Austrálii a v dalších zemích, ve kterých se šikana také objevila.

D. Olweus a další vědci, kteří v jeho programu pokračovali, začali podrobněji zkoumat osobnosti obětí a agresorů, ale také začali problematiku šikany šířit mezi učiteli a rodiči, aby o tomto násilí bylo co největší informovanost (Říčan, 1995).

1.3 Historie řešení problematiky šikany v České republice

V České republice se problematikou šikany začali odborníci intenzivněji zabývat

až po roce 1989. V roce 1991 byl založen spolek s názvem Bílý kruh bezpečí, který pomáhá obětem šikany a podílí se na prevenci proti šikanování. (Říčan, 1995).

Další odborníci – pedagogové, psychologové, sociologové a další specialisté se začali problematikou systematicky výzkumně zabývat v 90. letech minulého století, např. Kolář M., Říčan P., Lovasová L.

1.4 Fáze šikany

V publikaci psychologa V. Holečka z roku 1997 *Agresivita a šikana mezi dětmi* i v monografiích dalších autorů (Kolář, 2001) je šikana rozdělena do pěti fází:

První fáze: Oběť je osamocená, je méně oblíbená u značné části spolužáku, je terčem pomluv.

Druhá fáze: Agresoři si z oběti dělají legraci, kterou některé spolužáky pobaví a jiní ji přehlíží.

Třetí fáze: Od této fáze se již nejedná o „nevinné“ žertování. Jedná se o zlomový bod, během kterého je buď učitelem, či vnímavým a empatickým žákem šikana ukončena, nebo šikanování dále pokračuje.

Čtvrtá fáze: Celý kolektiv třídy se postaví proti jednomu spolužákovi. Agresoři útočí na oběť, ale ostatní to přehlíží a neřeší. Oběť bývá označena za viníka incidentu a tím se agresoři před ostatními hájí.

Pátá fáze: V této fázi dochází k fyzickému či jinému týrání oběti.

1.5 Formy šikany

Kategorizace forem šikany ve škole vycházejí z různých východisek a projevů:

- Šikana podle typu agrese: fyzická, psychická,...
- Šikana podle věku a typu školy: mezi předškoláky, na prvním stupni, na druhém stupni, mezi uční, na gymnáziu, na vysoké škole
- Šikana z genderového hlediska: dívčí, chlapecká, i mezi pohlavími

Existuje rozdíl mezi šikanou u chlapců a děvčat. U děvčat se šikana většinou odehrává mezi kamarádkami, tedy kdy alespoň jedna z dívek považuje tu druhou za přítelkyni. Naproti tomu u chlapců se šikana objevuje převážně mimo okruh kamarádů, postihuje většinou chlapce, který do skupiny nezapadá, něčím se od ostatních odlišuje. U dívek bývá často odhalení šikany složitější, jelikož se

jedná o šikanu mezi kamarádkami, která nemusí být navenek ihned rozpoznatelná. (Kolář, 2011, str. 78)

Nejvíce šikany se objevuje tam, kde je oběť v neustálém kontaktu s agresorem. Jedná se obvykle o tu nejhorší šikanu. Extrémně rizikové jsou dětské domovy a výchovné ústavy. Nemusí se samozřejmě jednat pouze o místa, kde dítě (adolescent) setrvává většinu času. Může se jednat i o brigádu nebo školní výlety, jako například zájezdy na hory, tábory. Mezi obětí a pachatelem panuje tvrdá hierarchie. (Kolář, 2011)

Nadřazeným pojmem šikany je agrese, jejíž podstatou je ublížit jiné osobě. Za agresi může být také považováno chování, kde není cílem ublížit, ale jehož aktér ví, že se to může stát. Klíčový je tedy záměr, že tímto jednáním může druhého poškodit. Šikanu lze chápat jako jeden z typů agrese. Při šikaně je typické záměrné agresivní jednání. (Janošová, 2016)

Podle odborníků existují tři základní charakteristiky šikany. První je záměr, úmyslně agresivní chování vůči druhé osobě, druhým kritériem je opakovanost tohoto chování a třetím kritériem je nerovnováha sil mezi agresorem a obětí. (Janošová, 2016)

1.6 Kyberšikana

Jedná se o druh psychické šikany, se kterou se lze setkat čím dál častěji, a to díky stále větší dostupnosti internetu a výpočetní techniky. Ve většině případů se při objevení kyberšikany zjistí, že se v daném kolektivu nejedná pouze o šikanu přes internet, ale i o klasickou školní šikanu, která je ale někdy lépe napadnutelná a řešitelná než kyberšikana. (Kolář, 2011; Dočekal, et al., 2019).

Od kyberšikany je potřeba odlišovat další formy šikany, které jsou spojovány s internetem. Jedna z nich je cyberstalking, kdy agresor narušuje soukromí své oběti, zásobuje ji výhružkami a jsou i případy, kdy došlo k fyzickému napadení oběti. Cyber grooming spočívá v přemlouvání oběti přes sms

a další komunikační prostředky ke schůzce a když k ní dojde, tak dochází k fyzickému a sexuálnímu napadení oběti. Nahrávání videí, na kterých je někdo fyzicky napaden se nazývá Happy slapping. (Kolář, 2011; Dočekal, 2019). O výskytu tohoto jevu informovala v prázdninových měsících 2019 opakovaně ČT v hlavním zpravodajství.

Mezi důvody, jež mohou iniciovat vznik kyberšikany patří jev, označovaný jako online disinhibice - je ztráta zdrženlivosti na sociálních sítích. Komunikace tak bývá pro někoho jednodušší než v reálném životě. Disinhibice se dělí na neškodnou a otravnou. Neškodný typ je spíše pozitivní, kdy se člověk odváží napsat něco, co by normálně neřekl a jedná se podporu a porozumění druhého. Důvody, podporující vznik negativní online disinhibice, jsou následující.

- Disociační anonymita
schopnost utajit identitu
- Neviditelnost
Lidé se navzájem při komunikaci nevidí
- Asynchronicita
reakce agresora na oběť nemusí být okamžitá a je zde možné zamyslet se nad svou odpovědí
- Solipsistická introjekce
což je vytváření podoby druhého podle sebe. Tato podoba ale nebývá pravdivá, vychází pouze z informací, které člověk vidí na monitoru, nebo co si sám domyslí.
- Disociační imaginace
Jedinec má pocit, že je vše imaginární, což pro něho může znamenat, že může dělat věci bez následků
- Minimalizace autority
Jedná se o zánik strachu před autoritami.

(Černá et al., 2013; Dočekal et al., 2019)

1.7 Účastníci šikany

1.7.1 Osobnost agresora

Jedním z obecných znaků agresora je touha po dominanci a snaha mít pod kontrolou své okolí. Agresoři se obvykle nedokáží vcítit do pocitů oběti, neznají lítost. Většinou se jedná o fyzicky zdatné jedince, to ale nemusí být podmínkou. Může se též jednat o slabší jedince, kteří na sebe chtějí pouze upoutat pozornost a stát se oblíbenými. Nelze ani přesně určit míru inteligence. Může se jednat o vysoce inteligentního člověka, ale může jít o intelektově podprůměrného agresora (Martínek, 2009).

Děti, které se stávají agresory, pocházejí často z neúplné rodiny, nebo z rodiny, která dobře nefunguje. V těchto rodinách se mnohdy objevuje jak psychické, tak i fyzické násilí. Násilí nemusí být konáno na dítěti, ale může být vyzorováno mezi rodiči. Chování, které běžně vidí doma, může aplikovat ve škole mezi spolužáky (Říčan, 2010).

Obdobně tak, jako rozlišujeme různé formy agrese, lze dělit i agresory. Například prof. M. Kolář označoval agresory pojmy jako *oblíbenec*, *srandista* a *nohsled*. (Kolář, 2001)

Jejich osobnostní charakteristiku formuloval takto: (dle Lovasová, 2006, str. 13)

Oblíbenec:

Jedná se o jedince, který navenek nevykazuje známky chování agresora. Má velmi spořádané jednání, ale podle některých autorů může mít i sadistické sklony (Honzák, R. Čas psychopatů, 2019). Svě oběti týrá, v těchto aktivitách bývá velice pečlivý. Svě konání neprezentuje na veřejnosti, ale pouze vůči týrané osobě.

Srandista:

Jedná se o sebevědomé jedince, kteří jsou v kolektivu oblíbení. Šikana je pro ně formou zábavy, chtějí být středem pozornosti.

Nohsled:

Sám není prvotním aktérem agrese vůči oběti. Do šikany se zapojuje většinou z obavy, aby se sám nestal terčem agresora.

Typů agresorů je samozřejmě více, nelze přesně určit, nebo vytýčit, jak může pachatel vypadat. Agresor si své oběti může vybírat s jistým záměrem, nebo jen náhodně. Rodina šikanujícího jedince bývá často lhostejná ke starostem dítěte. Dítěti nevěnuje dostatek pozornosti. Typickým projevem bývá nezájem. Dítě se v rodině často potýká s nedostatkem empatie a lásky. Ve většině případů dochází i k tělesnému nebo duševnímu týrání (Kolář, 2001).

Výchovné tělesné prostředky jsou v posledních letech v převážné většině evropských zemí odsuzovány, někdy nekompromisně (např. medializovaná norská organizace Barnevernet). Postoje rodičů k tělesným trestům jsou také různé a mohou se v různých zemích lišit: někdy nejsou postoje v rodině vůči tělesným trestům vyhraněné a rodiče zastávají názor, že je potřeba rozlišovat mezi domácím násilím a *výchovným výpraskem*. Pokud dítě chápe, co udělalo a že za to dostane výchovné *plácnutí na zadek*, tak si většinou uvědomí, že ho rodiče netýrají, ale pouze mu ukazují, že se dopustilo vážného prohřešku.

Postoje současné psychologie vůči výchovným tělesným trestům jsou spíše odmítavé, problematika je však složitá a není možné zastávat zevšeobecnující závěry. Nebyla např. dosud vědecky jednoznačně prokázána souvislost mezi výchovnými postupy a vznikem šikanujícího chování.

Jaké motivy může mít agresor k šikanování oběti?

Jedním z motivů může být, jak už bylo výše uvedeno, touha po moci, snaha někoho ovládat a tím uspokojovat vnitřní agresivitu/nejistotu. Sledovat, jak oběť trpí, může v agresorech vyvolat pocit potěšení a radosti. Nemusí se ale hned jednat o psychicky narušeného člověka se sklony k sadismu. Šikanování může být pro něho pouhým experimentem, který má agresorovi ukázat, jak bude oběť reagovat na útoky z jeho strany. (Bendl, 2003)

1.7.2 Osobnost oběti a reakce rodičů

Obětí šikany se může stát kdokoliv, proto je těžké určit, jak vlastně může oběť šikany vypadat. Může se jednat o jedince fyzicky zdatného, ale zároveň, a to je více pravděpodobné, se obětí stávají děti méně fyzicky zdatné. Agresoři si jako své oběti též vybírají děti, které se něčím od ostatních odlišují. Může se jednat o děti ze sociálně slabších rodin, které nemají peníze na oblečení podle poslední módy, a proto se mohou stát terčem posměchu ve třídě. Nemusí se ale jednat pouze o oblečení. Může se též jednat o nějakou fyzickou či kosmetickou vadu, jako například velký nos, křivé zuby atd. (Lovasová, 2006)

Obvyklými osobnostními vlastnostmi, kterými šikanovaný disponuje, jsou tichost, plachost, úzkostlivost, ve třídě si moc nevěří. Jedná se většinou o třídní outsidersy, kteří do třídy nezapadají. Důvody, proč do třídy dítě nezapadne, mohou být různé (Holeček, 1997).

Jedním z hlavních projevů šikany je psychické týrán. Posmívání se a pomlouvání, jak před obětí, tak za zády oběti. Děti pak lze pomyslně rozdělit na dvě skupiny. Buď oběť na šikanu nereaguje, nebo reaguje neagresivním způsobem a na oběť, která se sekundárně stává také agresorem. Reaguje impulzivně, nenechá si šikanování líbit a tím se ve třídě znovu mohou stát méně oblíbenými. Pro spolužáky se jejich chování stává nepříjemné a neberou ho jako oběť agresora, právě naopak. (Janošová, 2016)

Reakce rodičů na fakt, že je jejich dítě šikanováno, bývá různá a každá rodina se s šikanou snaží vypořádat různě. Někteří rodiče šikanu přejdou bez většího povšimnutí a s pocitem, že se s tím dítě vypořádá samo, protože to ke školní docházce patří. Další způsob řešení tohoto problému může být ten, že rodiče vše řeší s pedagogy a i s psychology. Jiní rodiče podlehnou prosbám svého potomka a do školy vůbec nejdou a neřeší to. V některých případech může být jediným řešením přeložení dítěte na jinou školu. Šikanu je však nutné v každém případě řešit a nebagatelizovat ji. (Holeček, 1997)

1.7.3 Obrana obětí proti šikaně

Jakýkoliv způsob obrany proti šikaně je důvodný, ať už se oběť brání proti šikaně fyzické, psychické nebo kyberšikaně, strategie je podobná. Každý si sám musí zvolit, jaký způsob obrany je pro něho nejlepší a proti agresorovi nejúčinnější, jelikož nelze použít vždy všechny strategie.

V publikaci *Psychologie školní šikany* je uvedeno, že preferované způsoby obrany, které se jeví jako účinné, jsou:

- Ignorování a lhostejnost k útokům,
- Asertivita
- Hledání opory u druhých.

Ignorování a lhostejnost k útokům

„Ignorováním se zřejmě daří zastavit hlavně šikanu motivovanou krutostí nebo nudou. Šikanu motivovanou jinými cíli by lhostejnost oběti spíš posilovala.“ (Janošová, 2016, str. 201)

Asertivita

Jedná se o aktivní strategii, kdy se jedinec učí chování, kdy musí aktivně prosazovat svá práva, aniž by byl agresivní nebo aniž by omezoval práva ostatních lidí

Hledání opory u druhých

Snaha obětí vyhledat pomoc, ať už u učitelů, kamarádů či rodičů, by se měla jevit jako jedna z nejúčinnějších, ale bohužel ne vždy dokáže šikanovanému pomoci.

Jako méně účinné strategie se v již výše zmíněné knize uvádí pláč, výbuchy negativních emocí, uzavřenost, smutek (Janošová, 2016).

1.7.4 Jedinec přihlížející šikaně

Šikana se netýká pouze oběti a agresora, ale také lidí, kteří se jí neúčastí aktivně, ale pasivně. Sledují šikanu zpozzdálí. Bohužel většina přihlížejících šikanu nijak nekomentuje, nezasahuje do ní, často na ni nikoho neupozorní. Za pasivitu může strach, že by se přihlížející také mohli stát sami obětí.

Přihlížející se tedy může stát také agresorem, a to v případech, kdy má strach o vlastní bezpečí. Bojí se, že kdyby do šikany zasáhl, tak by se agresor mohl otočit proti němu a stala by se z něho oběť. Kromě pasivní přihlížejících a přihlížejících, kteří se stanou agresory, naštěstí existují i přihlížející zastánci. Každý zastánce se může chovat odlišně. Některý řeší konflikt přímo s agresorem, jiný je pro oběť utěšitelem a další přivolá pomoc. Důvody, proč je někdo ochotný zasáhnou do šikany, jsou různé. Někteří lidé jsou empatičtí a není jim lhostejné, že je někomu brána jeho svoboda. Dalším důvodem může být fakt, že se jedná o kamaráda, který je v nesnázích. Méně nesobeckým důvodem je upoutat na sebe pozornost, aby ostatní věděli, kdo je v kolektivu silná, vůdčí osobnost. (Janošová, 2016; Vágnerová, 2009)

1.8 Následky šikanování

Následky šikanování bývají jak psychické, tak i fyzické či sociální a mohou skončit sebevraždou. Závažnost následků záleží na tom, jak dlouho byla oběť šikanování vystavena. Závisí i na tom, jaká je oběť osobnost a jak rychle, nebo v jakém míře se nechá agresorem zlomit (Kolář, 2001).

Oběti počátečního stadia šikanování, kdy jsou vystavovány ze strany agresorů převážně nadávkami a posměchem, bývají často nejisté a nemají vysoké sebevědomí. Mohlo by se zdát, že by následky nemusely být tak velké, ale není tomu tak. Dítě nechodí rádo do školy, bojí se, co mu ve škole zase spolužáci provedou, že se mu budou zase smát. Neustálé vystavení žáků psychickému týrání může narušit osobnost dítěte, což se nemusí projevit hned, ale až v pozdějším věku, když nějaká situace v člověku vyvolá jakýsi impuls

vzpomínky na dětství. Děti vystavené šikaně bývají nepozorné, zhoršují se jim známky a nemají zájem chodit do školy, takže mají spoustu zameškaných hodin. Jedná se o provokaci ze strany agresora, která může vyústit k napadení agresora obětí, která už dále nesnese nátlak a posměch všech okolo. K sebeobraně mohou v afektu použít i velice nebezpečné zbraně, jako například nůž a pistoli, kterými mohou agresora i zabít (Lovasová, 2006).

U oběti pokročilých stádií šikanování jsou následky velice vážné, přetvářejí celou osobnost dotyčného a bývají často nevratné. Nejhorší případy končí sebevraždou. Po delší době, kdy je oběť vystavena surovému šikanování, dochází ke zhroucení oběti, která začne mít strach o svůj vlastní život. Oběť začne mít problémy se spánkem, s bolestí hlavy, břicha. Oběti se potřebují dlouhodobě léčit, což jim neumožňuje dále pokračovat v práci či ve školní docházce. (Field, 2009).

I když se rozhodnou chodit dále do školy, nedokáží se vždy adaptovat v kolektivu, i když třeba přestoupili na jinou školu. Po ukončení léčby bohužel není nad traumatem vždycky vyhráno, dítě v sobě problémy pouze v sobě uzavře. I malý projev něčeho podobného, co zažívali ve škole, v nich vyvolá vzpomínky z minulosti a mohou se opět objevit deprese a sebevražedné myšlenky. Lidé, kteří zažili brutální šikanování, mají tendenci uzavírat se do sebe a k sobě si nikoho nepřipouštět (Field, 2009).

2 Prevence šikany

2.1 Prevence v prostředí školy

Šikana představuje závažný celospolečenský problém, jehož řešení není snadné, rychlé ani trvalé. Záleží na mnoha faktorech, které modelují sociálně závadné prostředí, např. na počtu agresorů, formě šikany, věku oběti a závažnosti projevů. Dalším důležitým faktorem je schopnost oběti odolávat nátlaku agresora. Z toho vyplývá význam prevence šikany v daném prostředí. Je velice důležité, aby každá škola či organizace, měla připraven plán řešení rizikového chování. V plánu musí být jasně definováno, jak se zachovat a jaké kroky při tomto chování udělat a jak toto rizikové chování minimalizovat. (Minimalizace šikany, 2008; Bittmannová, 2016).

Důležitá je i příprava začínajících učitelů, nejlépe ještě během pregraduální přípravy, kdy by se měli seznámit, jak se při podezření na šikanu zachovat a jaké kroky uskutečnit, když se šikana objeví. Každý člen pedagogického sboru musí vědět, co to šikana je.

Odborné publikace uvádějí 3 úrovně prevence (dle Říčana, 1995, Janošové, 2016):

- Prevence na úrovni školy jako celku

Zde jsou důležité vztahy mezi pedagogy, aby škola dobře fungovala jako celek. Základem je dobrá spolupráce mezi pedagogy, neméně důležitá je možnost spolehnout se na ředitele školy, který by měl být oporou pro celý svůj tým. Jedním z preventivních kroků může být zhuštění dozoru na chodbách v průběhu přestávky a tím eliminovat možnosti agresorů. Dále zvýšená kontrola na rizikových místech, jako jsou například různá zákoutí nebo prostory, které jsou méně frekventované. Dále by měly být ve školním řádu jasně definované obecné zásady a přesně vymezené sankce při výskytu rizikového chování. O nebezpečí

šikany mají být informováni jak žáci, tak rodiče ihned od prvního ročníku.

- Prevence na úrovni jednotlivých tříd.

Ke zjištění výskytu šikany v dané třídě slouží různá dotazníková šetření, dále různé pravidelné diskuze mezi učitelem a žáky, kde se buduje důvěra mezi nimi, projednávají se zde případné konflikty. Pro upevnění vztahů mohou složit i rekreační pobyty.

- Prevence na úrovni jednotlivců

Zde je pedagog zaměřen na jednotlivce, sleduje potencionálního agresora i oběť. Dále lze zařadit pravidelné individuální rozhovory s žáky.

2.2 Minimální preventivní program (MMP)

Jde o konkrétní dokument školy zaměřený zejména na výchovu žáků ke zdravému životnímu stylu, na jejich osobnostní a sociální rozvoj a rozvoj jejich sociálně komunikativních dovedností. Minimální preventivní program je založen na podpoře vlastní aktivity žáků, pestrosti forem preventivní práce s žáky, zapojení celého pedagogického sboru školy a spolupráci se zákonnými zástupci žáků školy. Minimální preventivní program je zpracováván na jeden školní rok školním metodikem prevence, podléhá kontrole České školní inspekce, je průběžně vyhodnocován a písemné vyhodnocení účinnosti jeho realizace za školní rok je součástí výroční zprávy o činnosti školy. (Olweus Bullying Prevention Program. University of Colorado Boulder. Institute of Behavioral Science. [online] [cit. 19. 7. 2019])

2.3 Školní poradenské pracoviště

Škola, a tím je myšlen především ředitel školy, zajišťuje odbornou pomoc od výchovného poradce a školního metodika prevence. Důležitá je spolupráce odborných pracovníků se třídními učiteli a dalšími pracovníky školy.

Ředitel školy: ředitel školy zajišťuje celkový chod školního zařízení a je to osoba s největšími pravomocemi a zodpovědností. Mezi jeho činnosti patří mimo jiné další edukace pedagogů, zajištění dozoru nad dětmi. Udržuje kontakt mezi školou a širokou veřejností, stará se o ekonomický chod školy. Rozhoduje o přijetí jak učitelů, tak žáků a dalších pracovníků na danou školu. (Opekarová, 2007)

Školní metodik prevence: zajišťuje prevenci sociálně patologických jevů a poskytuje poradenskou činnost zejména v oblasti rizikového chování dětí. Do této oblasti patří šikana, závislost na návykových látkách, agresivita a další nežádoucí jevy. Seznamuje učitele, rodiče a žáky s těmito rizikovými faktory a tím poskytuje jejich prevenci.

Třídní učitel: ovlivňuje děti na škole nejvíce, setkává se s nimi každý den a to během výuky, třídnických hodin, během přestávek, ale i na různých doprovodných školních i mimoškolních akcích, například na lyžařských kurzech, sportovních akcích. S dětmi tráví nejvíce času, a proto by měl mít s nimi nejbližší vztah ve srovnání s ostatními pedagogy. Třídní učitel by měl mít přehled o vztazích v jeho třídě. Měl by znát jednotlivé žáky a jejich zákonné zástupce. Zajišťuje jak vzdělávací, tak organizační chod třídy. Třídní učitel by měl pečovat o dobré klima ve třídě a rozvíjet potenciál v dítěti pro další stupeň vzdělání. (Malach, 2010)

Výchovný poradce: je k dispozici všem učitelům s řešením rizikového chování žáků dané školy. Je v neustálém pracovním kontaktu s ředitelem školy a také se školním metodikem prevence. Zajišťuje poradenskou činnost zaměřenou na kázeň, poruchy učení, ale také je k dispozici s volbou budoucího uplatnění dětí. Výchovný poradce poskytuje propojení mezi školou a speciálními poradenskými zařízeními, mezi které řadíme

pedagogicko-psychologickou poradnu. Dále pomáhá s řešením rodinných problémů žáků školy. Kvalitní výchovný poradce je nepostradatelným specialistou ve školním zařízení. (Podlahová, 2007)

3 Legislativa vztahující se k problematice šikany ve škole

V dnešní době se počítá s tím, že je nutné se na problematiku šikany zaměřit i z právního hlediska. Školský zákon stanovuje, že školy a školská zařízení jsou povinny předcházet vzniku sociálně patologických jevů. Současně je zajišťována bezpečnost a chráněno zdraví dětí, žáků i studentů během vzdělávání a také při činnostech, které s tím přímo souvisejí. Samozřejmostí je vedení evidence zjištěných úrazů, jež mohou být právě důsledkem šikany. (Zákon č. 561/2004 Sb., § 29)

Přesnou definici pojmu „šikana“ náš právní řád nestanovuje. Přesto však Ministerstvo školství věnuje této problematice značnou pozornost a charakterizovalo šikanování jako „Jakékoliv chování, jehož záměrem je ublížit jedinci, ohrozit nebo zastrašovat jiného žáka, případně skupinu žáků. Je to cílené a obvykle opakované užití násilí jedincem nebo skupinou vůči jedinci či skupině žáků, kteří se neumí nebo z nejrůznějších důvodů nemohou bránit.“. (Metodický pokyn č. j. 28 275/2000 - 22 k šikanování, Čl. 1.)

Tento pokyn usnadňuje řešení šikany, ale věnuje se pouze školní oblasti. Další nástroje je možné najít v oblastech trestního, občanského a správního práva.

Metodický pokyn k řešení šikany ve školách je Ministerstvem školství neustále aktualizován a tím je této mimořádně nebezpečné formě věnována náležitá pozornost. Z textu pokynu je zřejmá vědomost odpovědnosti školy za děti a žáky. V samotném dokumentu metodického pokynu jsou věnovány jednotlivé části ohlašovací povinnosti a samozřejmě ochraně před samotným šikanováním. (Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy 1, 2019)

Dalším legislativním dokumentem nižšího stupně, který se věnuje prevenci rizikového chování a šikaně obzvláště je Národní strategie primární prevence rizikového chování dětí a mládeže na období 2013 – 2018. Tento přehledný dokument je přehledně rozpracován do jednotlivých kapitol, díky čemuž je velice srozumitelný. Již v úvodní části se lze dočíst, že byl zpracován mnoha odborníky, kterými jsou například krajští koordinátoři prevence, jež se setkávají na pravidelných jednáních. Na samotných východiscích této strategie má svůj podíl i Česká školní inspekce. Jedná se tedy o společnou a dlouhodobou strategii, která je založena na partnerství a společném postupu, kdy je komplexně řešena daná problematika, přičemž je kladen důraz na efektivnost, systematizační plánování a garanci kvality služeb. Hlavním cílem je prevence všech vzájemně spolupracujících subjektů, které snižují možné riziko. (Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy 2, 2019)

O bezpečnosti dětí a jejich právech lze nalézt záznamy i na mezinárodní úrovni. Jedním z důležitých dokumentů, který se týká této oblasti, je Úmluva o právech dítěte. Byla podepsána v New Yorku 30. září 1990. Obsahuje 54 článků, které jsou rozděleny do 4 kategorií. Úmluva byla schválena 7. ledna 1991 Federálním shromážděním ČSFR. Výbor pro práva dítěte OSN kontroluje dodržování Úmluvy. (Roman David, 1999)

4 Souhrn teoretické části

V odborné literatuře existují různé přístupy k pojetí šikany od různých autorů, ale v podstatě se jednotlivé definice příliš neliší. Nejčastěji bývá citováno pojetí Michala Koláře, který uvádí, že šikanování je všudypřítomné a může nás doprovázet celý život. Začíná v rodině mezi sourozenci, pokračuje ve školce a ve škole, v zájmových skupinách, zaměstnání (mobbing, bossing, stuffing), v partnerských vztazích (domestic violence), v nemocnicích, například na psychiatriích, mezi nájemníky domu a končí třeba týráním seniorů v rodině nebo v domově seniorů. Šikana prostupuje různými prostředími a jedinec se s ní může setkat během celého života.

Šikanou se zabývá psychologie, pedagogika, sociologie i další obory. Jedna ze sociologických definic ji pojímá jako způsob chování, umožňující, většinou v bezprostřední komunikaci fyzickým a psychickým týráním druhých získat nad nimi pocit převahy, moci, určité výhody. Jde o jednání agresivní, často nezákonné, ale trpěné a mnohdy podporované určitou skupinou. Lze je charakterizovat jako asociální chování. Psychologické pojetí vymezuje šikanu jako tělesné, psychické či spojené ponižování nebo týráním jedinců jinými, nejčastěji ve vrstevnických skupinách, ale též na pracovišti a jinde: původci šikany bývají jedinci tělesně silnější, starší, vyspělejší, výše postavení či v početní převaze.

Obě pojetí jsou podobná a jednotliví autoři zdůrazňují ubližování silnějších vůči slabším, ať už jsou konkrétní příčiny tohoto chování jakékoliv.

Šikanování je tedy úmyslná snaha získat psychologickou nebo společenskou a hmotnou výhodu nad jinými jedinci prostřednictvím ubližování, hrozeb, výsměchu a zastrahování. Šikanování probíhá jak v prostorách školy, tak mimo ni a může postihnout děti každého věku, od počátku až do konce školní docházky.

Ve většině odborných zdrojů se vedle vymezení pojmu šikana setkáváme s dalšími klíčovými pojmy, pro zkoumání šikany je důležité vědět, jaké jsou její formy, jak se utváří proces šikanování, podstatnou roli hraje osobnost šikanující-

cího a osobnost oběti. Pro pedagogickou praxi je důležité zkoumat, jakým způsobem se může jedinec bránit, jakou roli hraje prevence šikany, postoje učitelů a školy, školní a třídní klima. Vzhledem k tomu, že je účinnější šikaně předcházet než ji následně řešit, existují i společenské nástroje obrany proti šikaně v podobě příslušné legislativy.

Ve své empirické části budu řešit výskyt šikany mezi žáky na středním odborném učilišti. Prostřednictvím dotazníkového šetření budu zjišťovat, zda je v daném školním prostředí šikana rozšířená či nikoliv, jakou má podobu a především mě budou zajímat postoje středoškoláků k problematice, jež jsou pro konkrétní situace, jež v praxi mohou vzniknout, klíčové.

PRAKTICKÁ ČÁST

5 Šikana na středních odborných školách

V teoretické části bakalářské práce jsem shromáždil odborné údaje o pojmu šikana, její charakteristice, výskytu, jejích forem, projevů, motivace, prevence a související legislativou. Šikana je nemoc společnosti, která nepostihuje pouze děti a dospívající, na něž je tato práce zaměřena, ale i dospělí. Doprovází nás tedy po celý život. Skutečný stav a počet traumatizovaných obětí šikany lze jen odhadovat. Některé statistické údaje odhadují, že se každé třetí dítě ve školách v České republice osobně setká s šikanou.

Jak bylo uvedeno v úvodu této bakalářské práce, zvolili jsme si za cíl naší empirické sondy zjištění, jak jsou dotazovaní žáci zvolené středočeské střední školy o šikaně informováni, zda s ní osobně přišli do styku a jaké jsou jejich postoje k tomuto negativnímu sociálně patologickému jevu.

5.1 Cíle, výzkumné otázky, hypotézy

Cílem výzkumného šetření bylo zjistit, zda mají žáci SOU znalosti o sociálně patologickém jevu, kterým je šikana, zda s ní přišli do styku a ověřit jejich informovanost v dané problematice.

Výzkumné otázky:

- Vědí všichni dotazovaní žáci, co je to šikana?
- Setkala se většina dotazovaných žáků v prostředí dané školy s šikanou?
- Zažili dotazovaní žáci šikanu mezi žáky, šikanu učitele vůči žákovi či učitele ze strany žáků?
- Jak by se žáci při konfrontaci se šikanou zachovali?
- Zda by se někomu svěřili a komu?
- Reagují učitelé na potenciální výskyt šikany?

Na základě výše formulovaných výzkumných otázek jsem si vytýčil následné hypotézy:

H1: Všichni dotazovaní studenti znají význam pojmu šikana.

H2: Většina dotazovaných žáků se již ve škole nebo ve třídě se šikanou setkala.

H3: Většina dotazovaných žáků by se snažila šikaně aktivně zabránit.

H4: Většina dotazovaných žáků se setkala se šikanou učitele žáky.

H5: Většina dotazovaných žáků by se šikanou svěřila kamarádům.

5.2 Metodologie, cílová skupina

Ke sběru dat byla použita kvantitativní metoda, dotazník. Dotazník je metoda, v níž respondenti odpovídají na jednotlivé dotazníkové položky vztahující se ke zkoumané problematice. Otázky jsou předem připravené a respondenti na ně písemně odpovídají. Otázky se rozdělují na otevřené a uzavřené, a to podle toho, jak na ně mají respondenti odpovídat. Nejdůležitější zásadou při tvorbě otázek je to, aby jim respondenti rozuměli, aby byly jednoznačné a nezjišťovaly zbytečné údaje.

Dříve než byl dotazník administrován, získal jsem souhlas školy s provedením empirického šetření. Dotazníky jsem zadal žákům I. a III. ročníků obor instalatér a zámečnick. Administrace dotazníku proběhla v období od 23. dubna do 31. května. Dotazník vyplnilo 111 respondentů z toho I. a III. ročník instalatéri a I. a III. ročník oboru zámečnick. Všichni dotazovaní byli informováni o anonymitě dotazníku. Dotazníkového šetření se zúčastnilo 5 dívek a 106 chlapců ve věku od 15 do 22 let. Z výsledků jsem vytvořil tabulky a grafy. Úplné znění dotazníku je uvedeno v příloze bakalářské práce.

5.3 Přehled a analýza získaných dat

Vzhledem k technickému zaměření školy není rozložení respondentů podle pohlaví rovnoměrné, výrazně převažovali chlapci.

Tabulka 1: Rozdělení dotazovaných dle pohlaví

Pohlaví	Počet
Žena	5
Muž	106

Tabulka 2: Tabulka č. 2 Rozdělení dotazovaných dle věku

Věk	Absolutní čet- nost n_i	Relativní čet- nost f_i	Relativní čet- nost v %
15	8	0,08	8
16	44	0,44	44
17	36	0,36	36
18	17	0,17	17
19	2	0,02	2
20	3	0,03	3
22	1	0,01	1
	Σ 111	Σ 1,11	

Sběr dat proběhl u žáků 1. a 3. ročníků, proto bylo věkové rozpětí respondentů mezi 15-22 lety.

K ověření hypotézy H1 (Všichni dotazovaní studenti znají význam pojmu šikana.) byla v dotazníku položena respondentům otázka: *Víte, co je to šikana?*

Na dotaz, zda vědí, co je to šikana, odpověděla většina dotazovaných žáků ano, s výjimkou jednoho. Někteří žáci uvedli, že pojmu zhruba rozumějí. Hypotéza 1 byla zamítnuta, neboť 1 z dotazovaných odpověděl, že neví, co je to šikana.

Graf 1: *Víte, co je to šikana?*

K ověření hypotézy H2 (Většina dotazovaných žáků se již ve škole nebo ve třídě se šikanou setkala) byly v dotazníku položeny respondentům 3 otázky: *Je/byl někdo ve Vaší nebo sousední třídě šikanován(a)? Byl jste sám(a) svědkem takové šikany od spolužáků? Jakou formu měla šikana od spolužáků, jíž jste byl(a) svědkem?*

Odpovědi na první a druhou otázku nejsou zcela v souladu. U první otázky je uvedeno, že 30 % dotazovaných se s konkrétní šikanou setkala. Zbývající žáci odpověděli, že o šikaně nevědí, nebo uvedli nejednoznačnou odpověď.

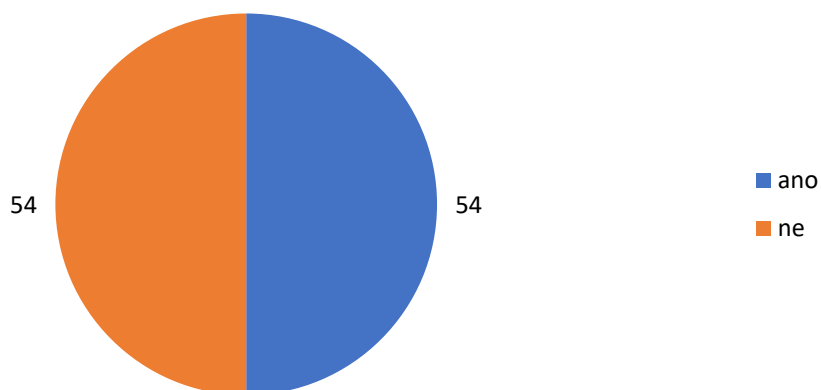
V odpovědi na upřesňující druhou otázku však polovina žáků uvedla, že se osobně s šikanou setkala. U další položky, kdy nás zajímala forma šikany, dotazovaní žáci uvedli, že nejčastější formou šikany je posmívání a zesměšňování. Pokud tedy vezmeme za základní otázku *Je/byl někdo ve Vaší nebo sousední třídě šikanován(a)?*, můžeme konstatovat, že hypotéza 2 nebyla potvrzena.

Graf 2: *Je/byl někdo ve Vaší nebo sousední třídě šikanován(a)?*

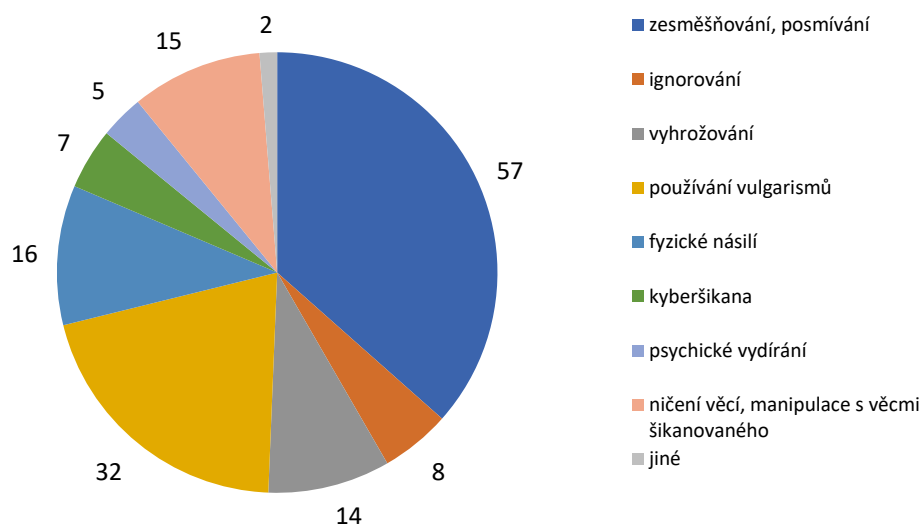
..

Byl jste sám(a) svědkem takové šikany od spolužáků?

Graf 3: Byl jste sám(a) svědkem takové šikany od spolužáků?

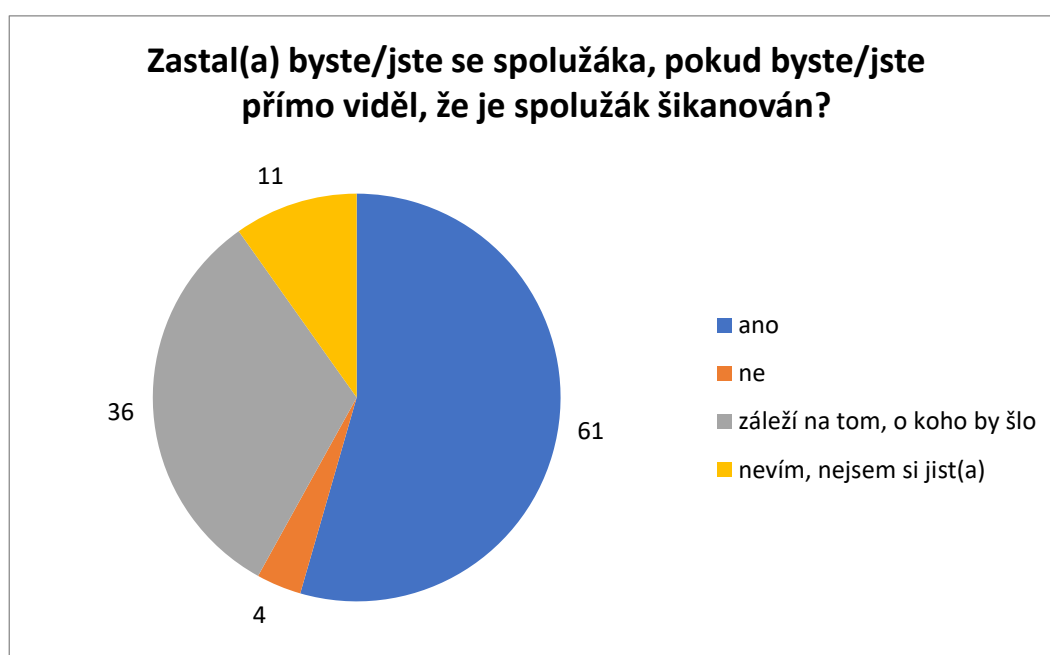
Jakou formu měla šikana od spolužáků, jíž jste byl(a) svědkem?

Graf 4: Jakou formu měla šikana od spolužáků, jíž jste byl(a) svědkem?

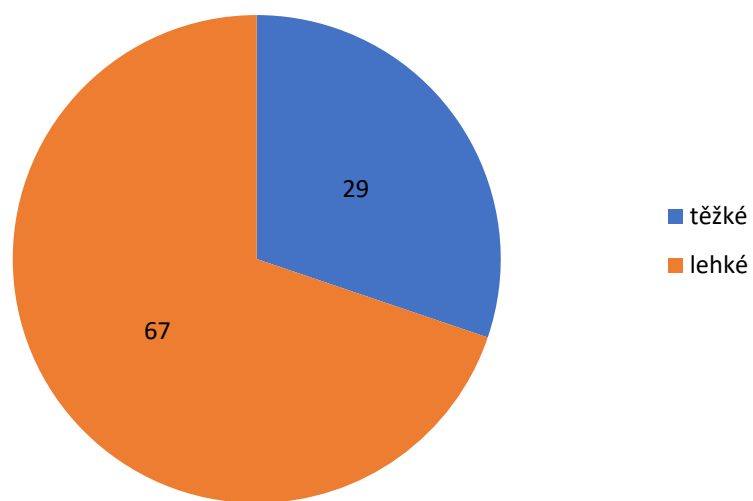
K ověření hypotézy H3 (Většina dotazovaných žáků by se snažila šikaně aktivně zabránit) byla v dotazníku položena respondentům otázka: *Zastal(a) byste/jste se spolužáka, pokud byste/jste přímo viděl, že je spolužák šikanován?*

Další položka se pokoušela zjistit hypotetickou reakci dotazovaných žáků, jak by se zachovali, kdyby byli svědkem šikany. Přestože odpovědi uvádějí, jak by se v určité situaci jedinec zachoval (což nemusí být shodné, jak by se doopravdy zachoval), lze konstatovat, že by se dotazovaný žák šikanovaného zastal, další skupina uvedla, že by záleželo na tom, o jakou oběť by šlo, a zbývající žáci si nebyli jisti, jak by se zachovali. Hypotéza H3 byla potvrzena. Většina respondentů navíc v odpovědích na další položku upřesnila, že rozhodnutí pomoci pro ně nebylo obtížné.

Graf 5: *Zastal(a) byste/jste se spolužáka, pokud byste/jste přímo viděl, že je spolužák šikanován?*

Pokud ano, bylo to pro Vás?

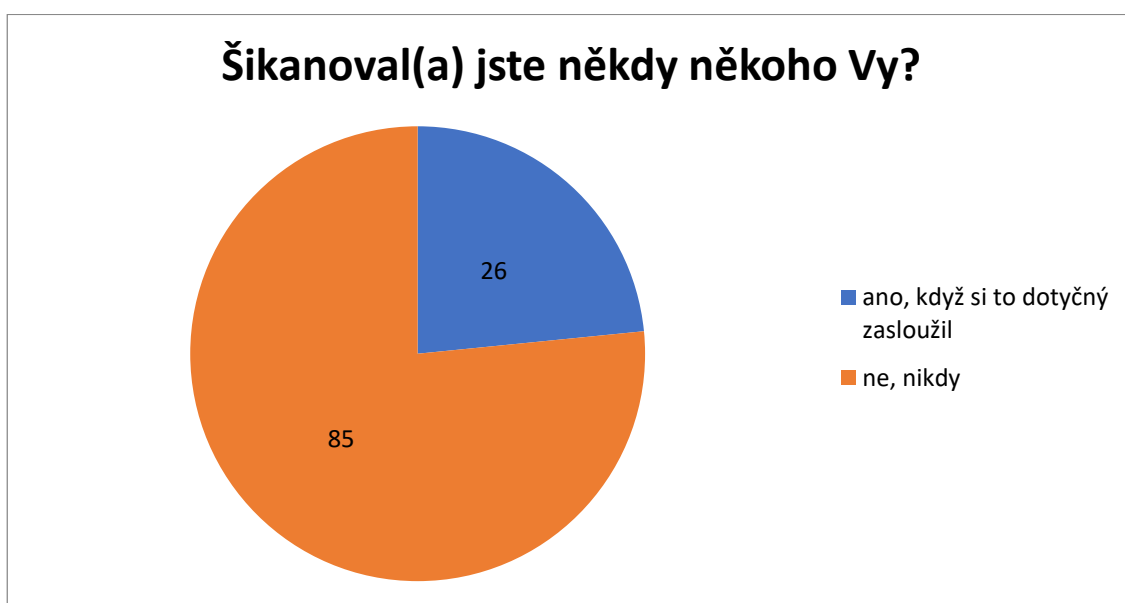

Graf 6: Pokud ano, bylo to pro Vás?

Další dvě položky se vztahovaly ke zkušenosti s šikanou vlastní osoby, kdy přibližně $\frac{3}{4}$ dotazovaných osobní zkušenost odmítlo. Rovněž odmítla většina dotazovaných žáků, že by někoho šikanovala, jen menšina uvedla, že by se šikany dopustila jen v případě, kdy by si to dotyčný zasloužil.

Graf 7: Byl jste někdy šikanován(a) přímo Vy?

Graf 8: Šikanoval(a) jste někdy někoho Vy?

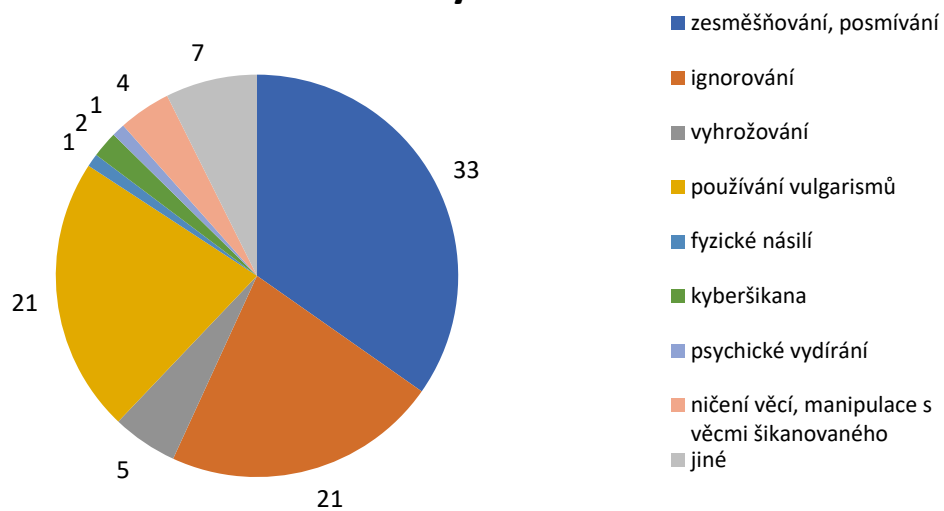
K ověření hypotézy H4 (Většina dotazovaných žáků se setkala se šikanou učitele žáky.) byla v dotazníku položena respondentům otázka: *Byl(a) jste svědkem šikany učitele ze strany žáků?*

Další dvě položky dotazníku se vztahovaly k hypotéze H4, kdy nás zajímalo, zda se žáci setkali se šikanou učitele žáky. To většina dotazovaných žáků popřela. Cca 1/4 žáků tuto zkušenost potvrdila. Na dotaz, jak vypadala šikana učitele žáky, odpověděla většina dotazovaných, že se převážně jednalo o zesměšňování a posmívání. 21 dotazovaných dále odpovědělo, že se jednalo o ignorování a o používání vulgarismů. V jednom případě byla deklarována fyzická varianta šikany a varianta vyhrožování – tyto odpovědi by si zasloužily podrobnější dotazování vzhledem k závažnosti tvrzení. Nicméně lze konstatovat, že H4 nebyla potvrzena, neboť většina dotazovaných nebyla svědkem šikany učitele žáky.

Graf 9: *Byl(a) jste svědkem šikany učitele ze strany žáků?*

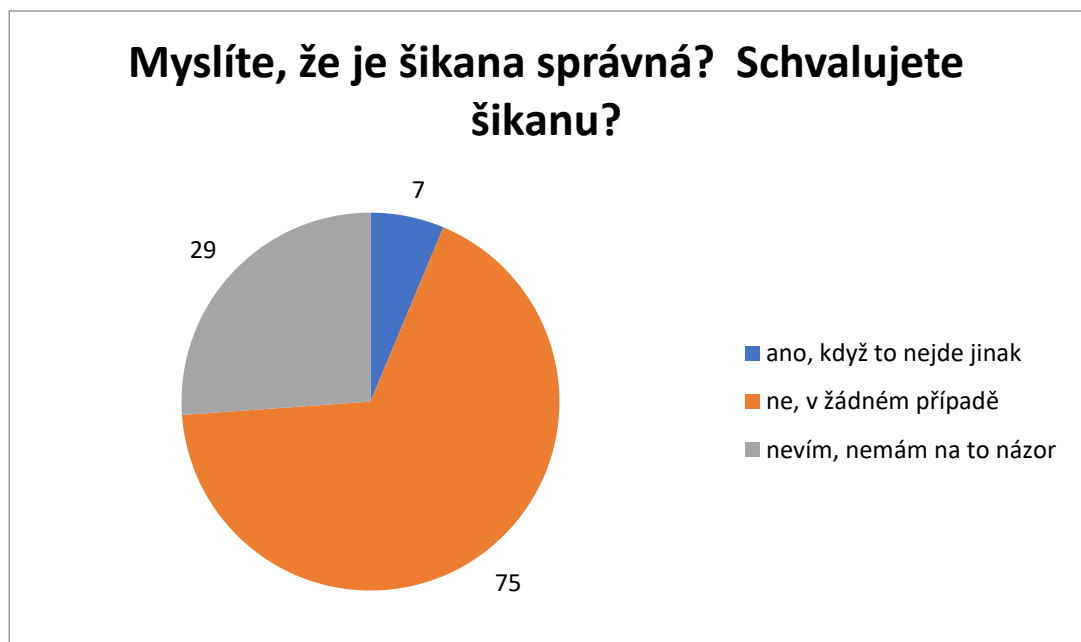
Jestliže ano, jak vypadala šikana učitele žáky?

Graf 10: Jestliže ano, jak vypadala šikana učitele žáky?

Další dotaz se zaměřil na názor respondentů na šikanu, zajímala nás míra její akceptace. Graf č. 11 uvádí rozložení postojů žáků - většina dotazovaných, konkrétně 75 žáků, odpovědělo, že v žádném případě šikanu neschvaluje. Více než ¼ žáků nemá na „oprávněnost“ šikany názor. Našli se ale i žáci, kteří v nevyhnutelných případech šikanu schvalují.

Ačkoliv jsme očekávali, že žáci budou většinou šikanu odsuzovat, zůstává relativně vysoký podíl žáků s nevyhraněným názorem. Domníváme se, že příčina může spočívat v neujasnění hranic šikany, která může být ve vnímání respondentů nezřetelná.

Graf 11: Myslíte, že je šikana správná? // Schvalujete šikanu?

Následující položka byla zaměřena na vnímání potenciální šikany žáků ze strany učitele: na dotaz, zda je někdo ze žáků šikanován učitelem, odpovědělo 20 dotazovaných, že ano. Opačný názor zastávala početnější skupina respondentů - zhruba stejný počet žáků (45 a 46), odpovědělo, že žádný učitel nikoho z žáků nešikanuje, nebo o tom neví.

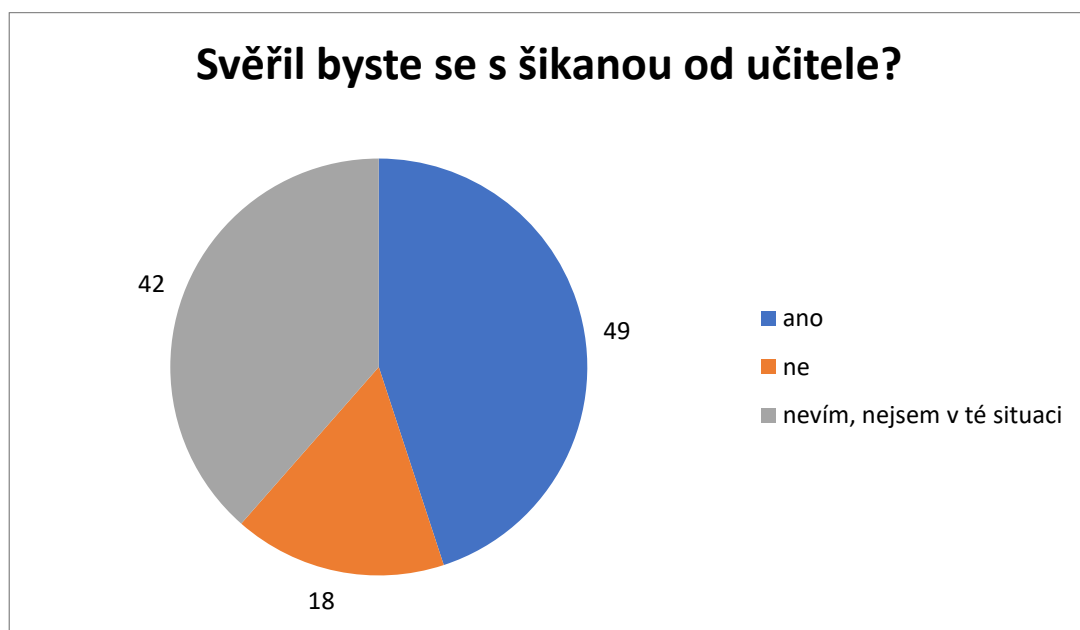

Graf 12: Myslíte si, že některý z Vašich učitelů šikanuje nějakého žáka?

K ověření hypotézy H5 (Většina dotazovaných žáků by se šikanou svěřila kamarádům.) byly v dotazníku položeny respondentům 3 otázky: *Svěřil byste se s šikanou od učitele? Komu byste se svěřili se šikanou od učitele? Svěřili byste se někomu se šikanou učitele žáky?*

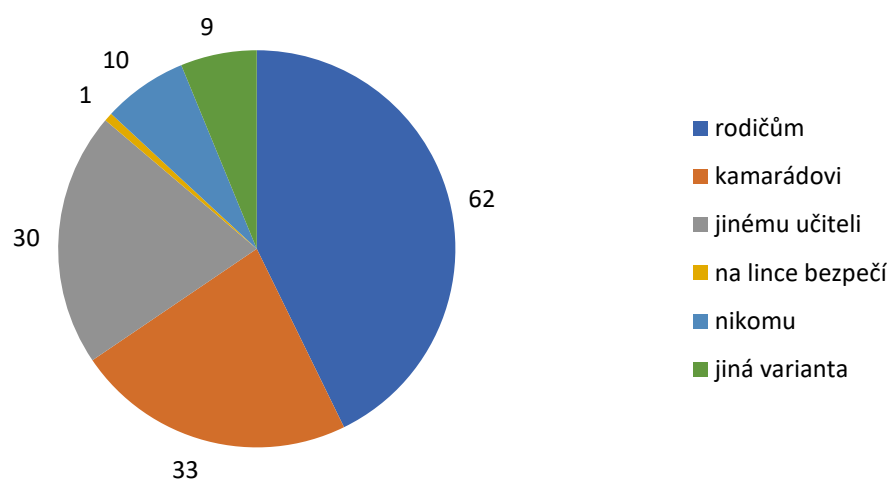
Z odpovědí respondentů vyplývá, že by se dotazovaní žáci chovali poněkud jinak v případě šikany od učitele a v případě šikany vůči učiteli. Hypotéza 5 ale byla zamítnuta v obou případech. V případě potenciální šikany žáků učitelem by se žáci nejčastěji (nikoliv ale většinově), svěřili rodičům, kamarádům či jinému učiteli. Neplatí tedy předpoklad, že by se žáci většinově svěřovali kamarádům.

V situaci šikany učitele žáky většina dotazovaných uvedla, že by se svěřili jinému učiteli. V tomto případě byla hypotéza rovněž zamítnuta.

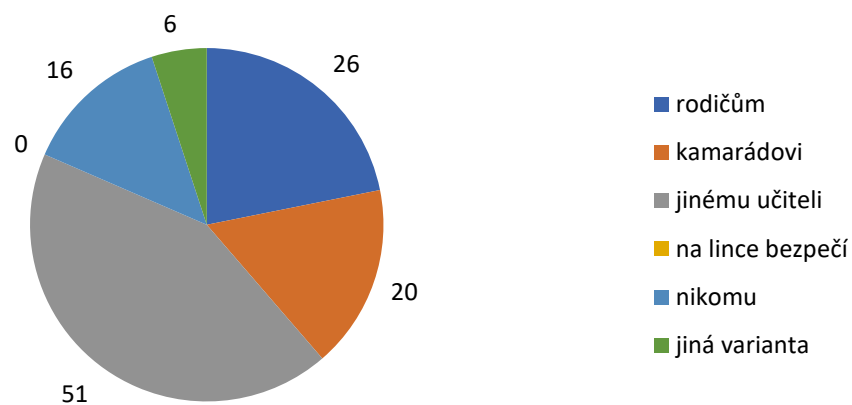
Graf 13: *Svěřil byste se s šikanou od učitele?*

Komu byste se svěřili se šikanou od učitele?

Graf 14: Komu byste se svěřili se šikanou od učitele?

Svěřili byste se někomu se šikanou učitele žáky?

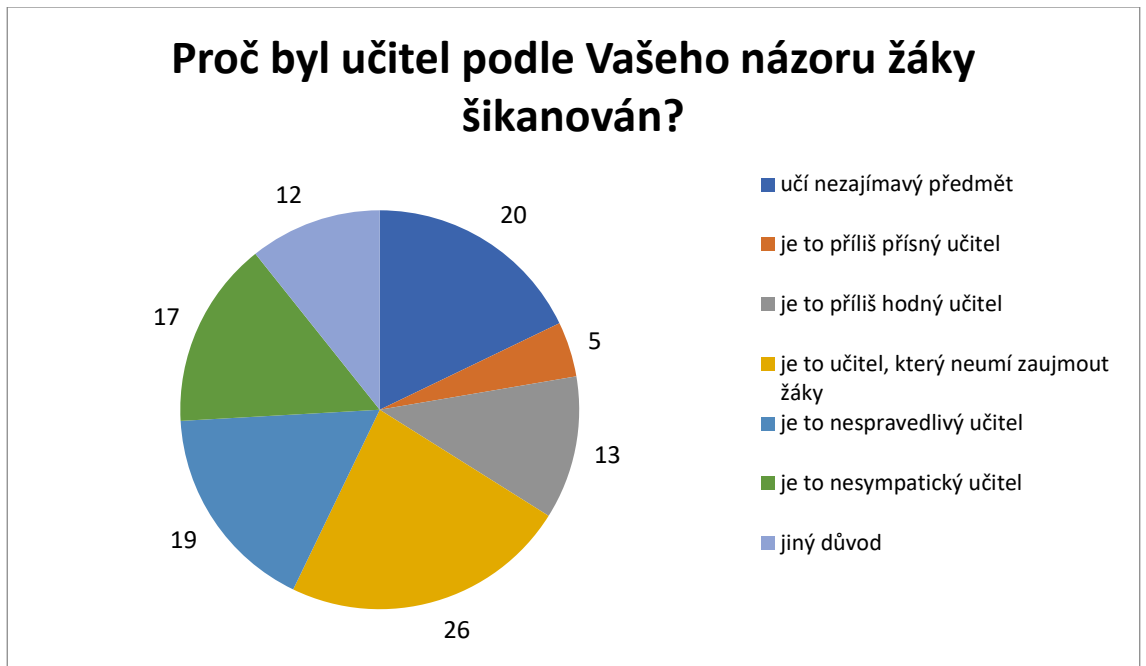
Graf 15: Svěřili byste se někomu se šikanou učitele žáky?

Následující položka dotazníku doplňkově zjišťovala, kdo šikanoval učitele, zda spíše chlapci, dívky, nebo skupina žáků. Většina dotazovaných (74) odpověděla, že k šikaně učitelů nedošlo, 31 zastávala názor, že to byla skupina žáků.

Graf 16: Kdo ubližoval učitelům na Vaší škole?

Zajímalo nás také, proč byl učitel podle dotazovaných šikanován. Důvody, které žáci uváděli, byly poměrně různorodé: nejčastějšími odpověďmi byly názory, že odmítaný učitel neumí zaujmout žáky, učí nezajímavý předmět, případně mu žáci vytýkali nespravedlivost.

Graf 17: Proč byl učitel podle Vašeho názoru žáky šikanován?

5.4 Doporučení k řešení šikany

Vzhledem k výsledkům bakalářské práce a dotazníkového šetření bych doporučil, aby se o problematiku škola výrazněji zajímala a častěji o ní komunikovala s žáky i rodiči. Takto nebezpečnou věc, kterou šikana bezesporu je, nelze nechat bez povšimnutí. Někdy postačí komunikace se studenty, snaha budovat ve třídě takové klima, ve kterém se šikana objeví jen výjimečně. Jde především o to, aby se o tomto problému mluvilo otevřeně. Když se však objeví počáteční znaky šikany, je vhodné například podstoupit nejrůznější programy, které se šikaně věnují, napomáhají tedy tomu, aby si žák více důvěřoval a získal sebevědomí a také dokázal o problematice šikany hovořit.

Pedagog nejprve musí celou situaci zhodnotit a ujasnit si, zda se opravdu jedná o šikanu či nikoli, k tomu může pomoci moje bakalářská práce, ve které je jasná definice šikany uvedena. Jedná-li se o šikanu, musíme hledat znaky jako opakovanost, záměrnost, nepoměr sil.

Dojdeme-li k závěru, že se opravdu jedná o šikanu, je důležité, aby pomoc byla cílená a diferencovaná. Je také důležité určit, zda šikanu zvládne řešit škola sama, anebo zda musí pomoci například odborník z pedagogicko-psychologické poradny. V krajním případě policie České republiky.

Základem k úspěšnému zvládnutí této nepříjemné situace, je kvalitní školní program proti šikanování, ten si škola tvoří sama a obsahuje metody ke zvládnutí šikany. Vrcholový management v čele s ředitelem školy se musí dobře orientovat v této problematice, v neposlední řadě je velice důležité, aby na škole pracoval školní metodik prevence.

Škola má jako nástroj pro zastavení šikany několik nápravných opatření, od napomenutí agresora až po přeřazení žáka do jiné třídy. Jako smysluplné předcházení šikaně v prostředí třídy navrhuji nastavení jasných třídních pravidel, se kterými budou seznámeni všichni žáci. Tato pravidla však nesmí nahrazovat školní řád ani ho nedublují. Tato pravidla tvoří pedagog ideálně společně s žáky. Tím docílíme důslednějšího dodržování pravidel, než kdybychom žákům pravidla jen předkládali. Dále bych doporučil posílení dozorů na chodbách o přestávkách, čímž by mohlo být možné eliminovat rizikové chování.

Dalším prostředkem, jak lze předcházet šikaně, je nastavení pravidelných třídnických hodin, kde může žák vyjádřit svou spokojenost na škole, pocit bezpečí aj. Pedagog zde může s žáky konzultovat rizikové chování a hovořit o závažnosti této problematiky s celou skupinou. Dále je možné dělat individuální rozhovory s žáky, při kterých má pedagog k žakovi blíže a dobře se nastaví pocit bezpečí. Pedagog se vždy musí vyvarovat konfrontaci agresora s obětí, v tomto případě by oběť byla vystavena velice nepříjemnému pocitu a bylo by i možné, že oběť celou svou výpověď zamlčí nebo pozmění.

Dále navrhuji schéma řešení počáteční formy šikany, jak jsem již zmínil, závažné formy šikany musí učitel řešit s odborníkem, např. Pedagogicko-psychologickou poradnou.

1. Posouzení šikany, zda se jedná o obvyklou šikanu nebo o atypickou formu.
2. Diskuze s obětí.
3. Vypátrání žádoucích svědků (zjistit, kdo bude schopen svědčit).
4. Jednotlivé rozhovory se žáky (zde se nesmí konfrontovat agresor s obětí)
5. Diskuze s agresorem (zde je důležité shromáždit všechny potřebné materiály; je velice pravděpodobné, že agresor nebo skupina agresorů bude lhát a zapírat; je potřeba zdůraznit závažnost celého případu šikany).
6. Ochrana oběti (někdy je potřeba tento krok učinit ihned, záleží na celé situaci).

(M. Kolář, 2005)

5.5 Shrnutí výsledků dotazníkového šetření

Výsledky dotazníkového šetření potvrzují, že většina dotazovaných žáků dané školy je informována o pojmu šikana (pouze jeden respondent uvedl, že mu význam pojmu není jasný). Při porovnání odpovědí na další položky se však domníváme, že se žáci mezi sebou liší v tom, jaké konotace pojmu přisuzují a že hranice pojmu bývají v jejich pojetí mnohdy nezřetelné.

Pozitivním výsledkem šetření je, že ačkoliv dotazovaní žáci ve svých odpovědích uvedli, že se s šikanou již setkali, pasivně či aktivně, nebyla tato odpověď většinová, byť šlo o žáky středního odborného učiliště. Uvedli, že se s šikanou setkali jak mezi žáky navzájem, tak s šikanou učitelů vůči žákům, tak s šikanou učitele ze strany žáků. Při specifikaci forem šikany ale nejčastěji uváděli „mírnější“ formy šikany, tj. zesměšňování, posmívání a používání vulgarismů. Za další formu šikany označovali ničení věcí (vandalismus). Fyzická forma šikany byla uvedena jen v jednom případě, stejně tak tomu bylo i u vyhrožování.

V našem dotazníkovém šetření jsme také chtěli zjistit, jak by dotazovaní žáci reagovali v situacích, kdyby byli osobně svědky šikany. Pozitivním výsledkem je to, že většina dotazovaných žáků deklarovala, že by se zastali šikanovaných spolužáků a že tuto (být hypotetickou reakci), považovali za snadnou při rozhodování, jak by se zachovali. Hypotéza 3, která se vztahovala k podpoře šikanovaného, byla jako jediná z 5 vytýčených hypotéz také potvrzena.

V dalších otázkách se žáci vyjadřovali k tomu, komu by se v případě šikany učitelem a šikany učitele žáky svěřovali. V obou situacích se odpovědi žáků lišily: v případě šikany učitelem by to byli primárně rodiče, poté kamarádi a jiní učitelé, v případě setkání s šikanou učitele žáky by se nejčastěji svěřili jiným učitelům- Pozitivním aspektem odpovědí bylo, že by si nechali zkušenost s šikanou pro sebe jen v malém procentu případů.

Zajímalo nás také, jaké jsou důvody, jež vedou žáky k šikaně učitele. Odpovědi byly celkem rovnoměrně rozloženy a zahrnovaly širší spektrum důvodů. Některé se týkaly subjektivních názorů na konkrétního učitele (neumí

zaujmout žáky, je nespravedlivý, je nesympatický), na předmět (učí nezajímavý předmět), nebo se týkaly osobnostních vlastností učitele (příliš hodný). Zajímavým faktem bylo, že důvodem šikany není „příliš přísný učitel“.

Celkem jsem si pro své dotazníkové šetření vytýčil 5 hypotéz:

H1: Všichni dotazovaní žáci znají význam pojmu šikana.

H2: Většina dotazovaných žáků se již ve škole nebo ve třídě se šikanou setkala.

H3: Většina dotazovaných žáků by se snažila šikaně aktivně zabránit.

H4: Většina dotazovaných žáků se setkala se šikanou učitele žáky.

H5: Většina dotazovaných žáků by se šikanou svěřila kamarádům.

Hypotézy H1, H2, H4 a H5 byly zamítnuty, H3 byla potvrzena. K tomu, abych specifikoval důvody, proč byly hypotézy většinově zamítnuty, by bylo nutné dodatečné šetření, patrně formou diskuze s žáky. Domnívám se ale, že ačkoliv jsou v současnosti žáci s problematikou školní šikany v hrubých rysech seznámeni, (jedná se obecně o medializované závadové chování nejen ve školním prostředí), je tato informovanost stále dost povrchní a zaslouží si tedy i nadále pozornosti školy, rodiny i celé společnosti.

6 Závěr

Téma bakalářské práce, kterým jsem se ve své bakalářské práci zabýval, byla šikana a její specifika na střední odborné škole technického zaměření. Když jsem se podrobněji ponořil do studia podkladů k této velmi aktuální problematice, uvědomil jsem si, jak je téma šikany ve školním prostředí široké a zkoumané z různých úhlů pohledu. Musel jsem si tedy svou práci vymežit v konkrétním dílčím aspektu, kdy jsem zjišťoval zkušenosti a postoje žáků-učňů na zvolené střední škole.

V teoretické části bakalářské práce jsou na základě analýzy aktuální odborné a časopisecké literatury a dalších zdrojů shrnuty stěžejní poznatky o šikaně jakožto sociálně patologickém jevu zasahujícího současnou společnost. Pro učitele i rodiče, jejichž společným cílem je připravit dítě na nejrůznější nástrahy života, je znalost tématu zásadní. Jestliže dojde k odhalení a zásahu proti šikaně již v počátečních stádiích, stává se boj s tímto negativním fenoménem současnosti snazší a může mít pozitivní vliv na budoucí soukromý a pracovní život jedince.

První teoretické kapitoly slouží jako východiska pro návrh, realizaci a vyhodnocení části empirické. Empirická část bakalářské práce dokumentuje provedené výzkumné šetření. Vzhledem k citlivosti tématu a k plánovanému počtu respondentů byla zvolena metoda anonymního dotazníku.

Cílem empirického šetření bylo zodpovězení některých výzkumných otázek: Vědí všichni dotazovaní žáci, co je to šikana? Setkala se s ní většina dotazovaných žáků v prostředí dané školy? Zažili dotazovaní žáci šikanu mezi sebou navzájem, šikanu učitele vůči žákovi či učitele ze strany žáků? Jak by se žáci při konfrontaci se šikanou zachovali? Svěřili by se někomu a komu?

Výše uvedené výzkumné otázky jsem konkretizoval do 5 hypotéz: H1: Všichni dotazovaní žáci znají význam pojmu šikana. H2: Většina dotazovaných žáků se již ve škole nebo ve třídě se šikanou setkala. H3: Většina dotazovaných žáků by se snažila šikaně aktivně zabránit. H4: Většina dotazovaných

žáků se setkala se šikanou učitele žáky. H5: Většina dotazovaných žáků by se šikanou svěřila kamarádům.

Na základě hypotéz jsem si sestavil dotazník, který jsem zadal žákům I. a III. ročníků obor instalatér a zámečník. Dotazník vyplnilo 111 respondentů z toho I. a III. ročník instalatéri a I. a III. ročník oboru zámečník. Dotazníkového šetření se zúčastnilo 5 dívek a 106 chlapců ve věku od 15 do 22 let. Z výsledků jsem vytvořil tabulky a grafy.

Analýza dat ukazuje, že drtivá většina respondentů pojem šikana zná, třebaže se jedná o znalost spíše povrchní. Většina dotazovaných žáků se v prostředí dané školy s šikanou nesešla, a pokud ano, byly to spíše méně „závadné“ formy šikany: zesměšňování, posmívání a vulgarismy. Z dat ale také vyplynulo, že se žáci setkali s šikanou vůči sobě navzájem, s šikanou ze strany učitele a s šikanou žáků vůči učiteli. Většina dotazovaných žáků se hlásila k postoji, že by byli ochotni šikanovanému pomoci. Výsledky také ukázaly, že šikana vůči učiteli může mít více příčin. Některé se vztahují k subjektivnímu hodnocení kvalit učitele, jeho osobnostních vlastností či oblíbenosti předmětu, který učitel vyučuje.

Výsledky dotazníkového šetření byly předány vedení školy prostřednictvím metodika prevence, s nímž se autor bakalářské práce setkal a diskutoval o výsledcích výzkumného šetření. Společně se dohodli na možných preventivních opatřeních, jež by přispěla k redukci šikany na škole. Patří k nim např. setkání s konkrétními pracovníky, kteří řeší dopady šikany v terénu (Bílý kruh bezpečí, Linka bezpečí dětí a mládeže aj.).

7 Seznam použité literatury

1. BENDL, Stanislav. *Prevence a řešení šikany ve škole*. Praha: ISV, 2003. Pedagogika. ISBN 80-86642-08-9
2. BITTMANNOVÁ, Lenka a Julius BITTMANN. *Prevence a účinné řešení šikany: u žáků a studentů s Aspergerovým syndromem a vysoce funkčním autismem*. Autor úvodu David ČÁP. Praha: Pasparta, [2016]. ISBN 978-80-88163-15-2
3. ČERNÁ, Alena. *Kyberšikana: průvodce novým fenoménem*. Praha: Grada, 2013. Psyché. ISBN 978-80-210-6374-7
4. DAVID, Roman. ed. *Práva dítěte: úmluva o právech dítěte a její charakteristika: mezinárodní ochrana práv dítěte a některé další dokumenty: rodina a základy rodinného práva*. 1. vyd. Olomouc: Nakladatelství Olomouc, 1999. s. 175
5. DOČEKAL, D., Muller, J., Harris, A. *Dítě v síti*. Praha: MF, 2019, ISBN 978-80-204-5145-3
6. FIELD, Evelyn M. *Jak se bránit šikaně: praktický rádce pro děti, rodiče i učitele*. Přeložil Petra DIESTLEROVÁ. V Praze: Ikar, 2009. ISBN 978-80-249-1176-2
7. HOLEČEK, Václav. *Agresivita a šikana mezi dětmi*. Plzeň: Pedagogické centrum, 1997. ISBN 80-7020-004-9
8. HONZÁK, Radkin. *Čas psychopatů*. Praha: Galén, 2019. ISBN 978-80-7492384-5.
9. JANOŠOVÁ, Pavlína, Lenka KOLLEROVÁ, Kateřina ZÁBRODSKÁ, Jiří KRESSA a Mária DĚDOVÁ. *Psychologie školní šikany*. Praha: Grada, 2016. Psyché. ISBN 978-80-247-2992-3
10. KOLÁŘ, Michal. *Bolest šikanování*. Praha: Portál, 2001. ISBN 80-7178-513-X
11. KOLÁŘ, Michal. *Nová cesta k léčbě šikany*. Praha: Portál, 2011. ISBN 978-80-7367-871-5

12. LOVASOVÁ, Lenka. *Šikana*. Praha: Vzdělávací institut ochrany dětí, 2006. ISBN 80-86991-65-2
13. MALACH, Josef. *Teorie metodiky výchovy*. Vyd. 2., upr. a dopl. Praha: Univerzita Jana Amose Komenského, 2010. ISBN 978-80-86723-93-8
14. MARTÍNEK, Zdeněk. *Agresivita a kriminalita školní mládeže: druhy agresí, přístupy k agresivnímu chování, poruchy chování, šikana*. Praha: Grada, 2009. Pedagogika. ISBN 978-80-247-2310-5
15. OPEKAROVÁ, Olga. *Kapitoly z výchovného poradenství: školní poradenské služby*. Praha: Univerzita Jana Amose Komenského Praha, 2007. ISBN 978-80-86723-35-8
16. Editor Libuše PODLAHOVÁ. *Učitel sekundární školy 1*. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2007. Studijní opory. ISBN 978-80-244-1828-5
17. ŘÍČAN, Pavel. *Agresivita a šikana mezi dětmi: jak dát dětem ve škole pocit bezpečí*. Praha: Portál, 1995. Pedagogická praxe. ISBN 80-7178-049-9
18. ŘÍČAN, Pavel a Pavlína JANOŠOVÁ. *Jak na šikanu: jak zjistit šikanu, psychologie dětské skupiny, vyšetřování šikany, výchovný zásah a náprava následků, prevence*. Praha: Grada, 2010. Pro rodiče. ISBN 978-80-247-2991-6
19. ŠMAHAJ, Jan. *Kyberšikana jako společenský problém: Cyberbullying as a social problem*. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2014. Monografie. ISBN 978-80-244-4227-3
20. VÁGNEROVÁ, Kateřina a Markéta BAJEROVÁ. *Minimalizace šikany: praktické rady pro rodiče*. Praha: Portál, 2009. ISBN 978-80-7367-611-7
21. VANÍČKOVÁ, Eva, Lenka CHUDOMELOVÁ, Jindra POHOŘELÁ a Jana BRANDEJSOVÁ. *Metodika prevence násilí, online násilí a šikany ve školách*. Praha: [Fakultní nemocnice v Motole], [2016]. ISBN 978-80-87347-30-0

22. *Minimalizace šikany: shrnutí pilotního projektu: 2005-2007 : [informační a propagační brožurka]*. Kladno: Aisis, 2008. ISBN 978-80-904071-2-1

Ostatní zdroje

1. Pražské centrum primární prevence. Manuál pro tvorbu Minimálního preventivního programu. [online] Praha 2010. [cit. 31. 7. 2019] Dostupné z: www.msmt.cz/file/16437/download/
2. Olweus Bullying Prevention Program. University of Colorado Boulder. Institute of Behavioral Science. [online] [cit. 19. 7. 2019] Dostupné z: <https://www.blueprintsprograms.org/programs/olweus-bullying-prevention-program/>
3. Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy 1. Metodické dokumenty (doporučení a pokyny) [online]. Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy, 2019 [cit. 19. 8. 2019]. Dostupné z: <http://www.msmt.cz/vzdelavani/socialni-programy/metodicke-dokumenty-doporuceni-a-pokyny?highlightWords=Metodick%C3%A9+do+poru%C4%8Den%C3%AD+pro+prim%C3%A1rn%C3%AD+prevenci+rizikov%C3%A9ho+chov%C3%A1n%C3%AD+%C5%A1kol%C3%A1ch>.
4. Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy 2. Strategie primární prevence 2013-2018 [online]. Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy, 2019 [cit. 19. 8. 2019]. Dostupné z: <http://www.msmt.cz/file/28077>
5. Zákon č. 561/2004 Sb., o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání (školský zákon). In: ASPI [právní informační systém]. Praha: Wolters Kluwer ČR [vid. 19. 8. 2019].
6. Metodický pokyn ministra školství, mládeže a tělovýchovy č. j. 28 275/2000 - 22 k prevenci a řešení šikanování mezi žáky škol a školských zařízení [vid. 19.8.2019]

Seznam obrázků

Obrázek 1: Scan první strany dotazníku	61
Obrázek 2: Scan druhé strany dotazníku	61

Seznam tabulek a grafů

Tabulka 1: Rozdělení dotazovaných dle pohlaví.....	35
Tabulka 2: Tabulka č. 2 Rozdělení dotazovaných dle věku	35
Graf 1: Víte, co je to šikana?.....	36
Graf 2: Je/byl někdo ve Vaší nebo sousední třídě šikanován(a)?.....	37
Graf 3: Byl jste sám(a) svědkem takové šikany od spolužáků?.....	38
Graf 4: Jakou formu měla šikana od spolužáků, jíž jste byl(a) svědkem?	38
Graf 5: Zastal(a) byste/jste se spolužáka, pokud byste/jste přímo viděl, že je spolužák šikanován?	39
Graf 6: Pokud ano, bylo to pro Vás?	40
Graf 7: Byl jste někdy šikanován(a) přímo Vy?.....	41
Graf 8: Šikanoval(a) jste někdy někoho Vy?.....	41
Graf 9: Byl(a) jste svědkem šikany učitele ze strany žáků?.....	42
Graf 10: Jestliže ano, jak vypadala šikana učitele žáky?	43
Graf 11: Myslíte, že je šikana správná? // Schvalujete šikanu?.....	44
Graf 12: Myslíte si, že některý z Vašich učitelů šikanuje nějakého žáka?	45
Graf 13: Svěřil byste se s šikanou od učitele?.....	46
Graf 14: Komu byste se svěřili se šikanou od učitele?.....	47
Graf 15: Svěřili byste se někomu se šikanou učitele žáky?.....	47
Graf 16: Kdo ubližoval učitelům na Vaší škole?.....	48
Graf 17: Proč byl učitel podle Vašeho názoru žáky šikanován?	49

Dotazník k výskytu šikany na škole

Vážená studentko, vážený studente,

dovoluji si Vás požádat o vyplnění dotazníku, zaměřeného na názory středoškoláků na školní šikany. Dotazník je anonymní a jeho výsledky poskytnou cenné informace o výskytu tohoto negativního jevu ve školním prostředí.

Rád bych Vám předem za Vaše odpovědi poděkoval. Jan Gutwald

1. Pohlaví: a) žena b) muž **2. Váš věk:**

3. Víte, co je to šikana?

a) ano b) ne c) zhruba ano

4. Je/byl někdo ve Vaší nebo sousední třídě šikanován(a)?

a) ano b) ne c) nejsem si jist(a)

5. Byl jste sám(a) svědkem takové šikany od spolužáků?

a) ano b) ne

6. Jakou formu měla šikana od spolužáků, již jste byl(a) svědkem?

- a) zesměšňování, posmívání
- b) ignorování
- c) vyhrožování
- d) používání vulgarismů
- e) fyzické násilí
- f) kyberšikana
- g) psychické vydírání
- h) ničení věcí, manipulace s věcmi šikanovaného
- i) jiné _____

7. Zastal(a) byste/jste se spolužáka, pokud byste/jste přímo viděl, že je spolužák šikanován?

a) ano b) ne c) záleží na tom, o koho by šlo d) nevím, nejsem si jist

8. Pokud ano, bylo to pro Vás a) těžké b) snadné

9. Byl jste někdy šikanován(a) přímo Vy? a) ano b) ne

10. Šikanoval(a) jste někdy někoho Vy?

a) ano, když si to dotyčný zasloužil b) ne, nikdy

Obrázek 1: Scan první strany dotazníku

11. Byl(a) jste svědkem šikany učitele ze strany žáků?

- a) ano b) ne c) ne, ale slyšel(a) jsem o tom

12. Jestliže ano, jak vypadala šikana učitele žáky?

- a) zesměšňování, posmívání
b) ignorování
c) vyhrožování
d) používání vulgarismů
e) fyzické násilí
f) kyberšikana
g) psychické vydírání
h) ničení věcí, manipulace s věcmi šikanovaného
i) jiné _____

13. Myslíte, že je šikana správná? // Schvalujete šikanu?

- a) ano, když to nejde jinak b) ne, v žádném případě c) nevím, nemám na to názor

14) Myslíte si, že některý z Vašich učitelů šikanuje nějakého žáka?

- a) ano b) ne c) nevím o tom

15) Svěřil byste se šikanou od učitele?

- a) ano b) ne c) nevím, nejsem v té situaci

16) Komu byste se svěřil se šikanou od učitele?

- a) rodičům b) kamarádovi c) jinému učitelí d) na lince bezpečí e) nikomu f) _____

17. Svěřil byste se někomu se šikanou učitele žáky?

- a) rodičům b) kamarádovi c) jinému učitelí d) na lince bezpečí e) nikomu f) _____

18) Kdo ubližoval učitelům na Vaší škole

- a) chlapec b) dívka c) skupina žáků d) nikdo

19) Proč byl(a) učitel podle Vašeho názoru žáky šikanován?

- a) učí nezajímavý předmět b) je to příliš přísný učitel
c) je to příliš hodný učitel d) je to učitel, který neumí zaujmout žáky
e) je to nespravedlivý učitel f) je tom nesympatický učitel
g) jiný důvod _____

Evidence výpůjček

Prohlášení:

Dávám svolení k půjčování této bakalářské práce. Uživatel potvrzuje svým podpisem, že bude tuto práci řádně citovat v seznamu použité literatury.

Jméno a příjmení: Jan Gutwald

V Praze dne: 22. 08. 2019

Podpis:

Jméno	Oddělení/ Pracoviště	Datum	Podpis